

Hoofdstuk 7 Nederland en het buitenland

Weet je het nog?

Theorie

Nederland is een echt handelsland. Voor ons land is de **internationale** handel tussen bedrijven uit Nederland en andere landen van groot belang. De **export** van goederen en diensten levert Nederland veel geld op. Zo verkopen we veel agrarische goederen en diensten aan het buitenland. Daar staat tegenover dat we een groot deel van ons **nationaal** inkomen uitgeven aan de **import** van goederen en diensten uit het buitenland. Het bedrag dat Nederland in totaal ontvangt door de uitvoer, de uitvoerwaarde, is groter dan de invoerwaarde. Hierdoor hebben we een overschot op de **betalingsbalans**.

Nederland is lid van de Europese Unie (EU). De belangrijkste afspraak binnen de EU gaat over de interne markt. Daar is **vrijhandel** waardoor er geen belasting bij in- en uitvoer van producten betaald hoeft te worden. Naar landen buiten de EU neemt de Europese Unie wel **protectie**maatregelen, zoals **importheffingen** op ingevoerde producten.

Een groep landen binnen de EU heeft de euro als munteenheid. Dat geeft voordelen bij de onderlinge handel. In de handel met landen buiten de eurozone heeft de wisselkoers van **vreemde valuta** invloed op de kosten van in- en uitvoer.

De belangrijkste taak van de **Europese Centrale Bank** (ECB) is het bewaken van de waarde van de euro door inflatie tegen te gaan.

Opdrachten

- 1 Als een Nederlands transportbedrijf een partij Duitse auto's naar België vervoert, dan is dat voor Nederland **export** van **diensten**.
- 2
 - a $740.000.000 \times \text{€ } 4,75 = \text{€ } 3.515.000.000$
 - b $0,28 \times 425.000.000 \times \text{€ } 2,40 = \text{€ } 285.600.000$
of: $0,28 \times 425 \text{ miljoen} \times \text{€ } 2,40 = \text{€ } 285,6 \text{ miljoen}$
- 3
 - a Alle inkomens van de inwoners van een land bij elkaar opgeteld.
 - b $\text{€ } 630 \text{ miljard} \div \text{€ } 832 \text{ miljard} \times 100\% = 75,7\%$
- 4
 - x** Je betaalt een hotel in Spanje voor je verblijf.
 - Sanne bestelt een broek bij Wehkamp.
 - Ajouad koopt bij een Duitse garage een VW Polo.
 - x** Een kwekerij betaalt loon aan de Poolse werknemers.
- 5 De handel werd moeilijker. Omdat het VK geen lid meer is van de EU, is er ook geen vrijhandel meer tussen Nederland en het VK. Er is controle aan de grenzen en beide landen zouden protectiemaatregelen kunnen nemen.
- 6 Vrij verkeer van **kapitaal**.

- 7** Deze maatregel is een voorbeeld van een **protectiemaatregel**.
Door de invoerrechten op onder andere zalm en ketchup worden deze producten **duurder** voor consumenten in de EU.
- 8** De waarde van de euro bewaken / tegengaan van inflatie.
- 9** Op 1 juli, want dan betaal je minder euro's voor een zelfde bedrag aan dollars.
(Met een berekening: 1 januari: \$ 900 ÷ 1,10 = € 818,18
1 juli: \$ 900 ÷ 1,20 = € 750)

Paragraaf 7.1 Nederland handelsland

- 1 a** Duitsland
b *Bijvoorbeeld:*
- Duitsland en Nederland zijn beide lid van de EU, waardoor er onderling vrijhandel is.
 - Nederland grenst aan Duitsland, dus we kunnen snel leveren.
 - Duitsland is een welvarend land. Duitsers verdienen genoeg om veel bij ons te kopen.
- c** (€ 23,6 + € 10,8 + € 8,7 + € 7,7 + € 3,6 + € 3 + € 2,8) miljard = € 60,2 miljard
 € 60,2 miljard ÷ € 94,5 miljard × 100% = **63,7%**
- d** Bij lange wachttijden kunnen landbouwproducten bederven, waardoor ze niet meer verkocht kunnen worden.
- 2** De export levert werkgelegenheid op en dus inkomsten voor werknemers. Met meer inkomen kunnen huishoudens meer besteden.
- 3 a** 2,4 miljoen ÷ 8,9 miljoen × 100% = **27%**
b *Bijvoorbeeld:* Een vrachtwagenchauffeur, een ICT'er, een financieel adviseur.
c Indirecte banen zijn banen bij bedrijven die goederen of diensten leveren aan exporterende bedrijven. Bijvoorbeeld werknemers van een schoonmaakbedrijf die bij een exportbedrijf schoonmaken.
- 4 a** Bij wederuitvoer vinden er (bijna) geen bewerkingen aan het product plaats, dus is er weinig toegevoegde waarde. Bij goederen die we zelf maken, zijn er juist veel bewerkingen aan het product, soms ook door verschillende bedrijven. De toegevoegde waarde is dan veel groter.

b**Toegevoegde waarde Nederlandse export**

Soort export	Exportwaarde	Toegevoegde waarde per euro export	Exportverdiensten
Goederen in NL gemaakt	€ 241 miljard	€ 0,51	€ 122,91 miljard
Dienstenexport	€ 166 miljard	€ 0,63	€ 104,58 miljard
Wederuitvoer	€ 246 miljard	€ 0,14	€ 34,44 miljard
Totaal	€ 653 miljard		€ 261,93 miljard

- 5** *Bijvoorbeeld:*
 In Ethiopië heb je
- lagere loonkosten
 - goedkopere landbouwgrond
 - geen verwarmde kassen nodig
- 6 a** € 490 miljard ÷ € 880 miljard × 100% = **55,7%**
b Aan de hoge exportquote van 73,9% en de hoge importquote van 55,7%.
c Een land met een open economie is erg afhankelijk van de handel met andere landen. Als het wereldwijd slecht gaat met de economie, gaan andere landen minder importeren. Nederland heeft daar veel nadeel van omdat onze exportinkomsten dan dalen.

- 7 a** Nee, alleen een lage importquote zegt niet alles. Als China naar verhouding wel veel exporteert, dan heeft China nog een redelijk open economie.
- b** $\$ 2,16 \text{ biljoen} \div 15 \times 100 = \$ 14,4 \text{ biljoen} = \$ 14,4 \times 1.000 \text{ miljard} = \$ 14.400 \text{ miljard} = \mathbf{\$ 14.400.000.000.000}$
- 8 a** Overschot in 2004: € 40 miljard, in 2019: ± € 83 miljard.
 $(€ 83 - € 40) \div € 40 \times 100\% = (\text{ongeveer}) \mathbf{107,5\%}$
(Je antwoord kan iets afwijken, als je niet met € 83 miljard, maar bijvoorbeeld met € 82 miljard of € 84 miljard gerekend hebt.)
- b x** De export daalde naar verhouding meer dan de import.
- Er gingen minder Nederlandse toeristen naar het buitenland.
 - x** Er kwamen minder buitenlandse toeristen naar Nederland.
 - Meer Nederlandse werknemers gingen werken bij buitenlandse bedrijven
- 9 a** 1 $5.000 \times € 129 = € 645.000$
 $€ 645.000 \times 0,80 = \mathbf{£ 516.000}$
2 $€ 645.000 \times 0,90 = \mathbf{£ 580.500}$
- b** De export naar het Verenigd Koninkrijk zal afnemen. Door de koersstijging van de euro ten opzichte van het Britse pond worden Nederlandse producten in het Verenigd Koninkrijk duurder.
- 10** Waardedaling van de euro → **3** → **2** → **1** → economische groei in Nederland.

Paragraaf 7.2 Kunnen we vrij handelen?

1 a

Kosten bestellen buiten de EU	
Realme smartphone	€ 259
Verzendkosten	€ 30
Invoerbelasting (3%)*	€ 8,67
Btw (21%)**	€ 62,51
Afhandelingskosten (PostNL)	€ 13
Totaal	€ 373,18

Berekening invoerbelasting: $0,03 \times (\text{€ } 259 + \text{€ } 30) = \text{€ } 8,67$

Berekening Btw: $0,21 \times (\text{€ } 289 + \text{€ } 8,67) = \text{€ } 62,51$

b $(\text{€ } 373,18 - \text{€ } 259) \div \text{€ } 259 \times 100\% = \mathbf{44,1\%}$

c *Bijvoorbeeld:*

- langer wachten voordat je de telefoon hebt
- lastig / duur om het product te retourneren
- lastig om contact te hebben met de leverancier in China bij iets wat onder de garantie valt

2 a *Waarom exporteert Nederland zoveel bloemen en groenten?*

Bijvoorbeeld:

- De bloemen en groenten uit Nederland hebben een goede prijs-/kwaliteitverhouding.
- Nederland heeft een centrale ligging in Europa met een goede infrastructuur om bloemen en groenten te vervoeren.

Waarom maakt een groot land als de VS niet alles zelf?

- Producten uit andere landen zijn soms van betere kwaliteit en/of goedkoper.

b *Bijvoorbeeld:*

- Nee, Nederland is te klein om alles zelf te kunnen produceren. Daarvoor hebben we onvoldoende ruimte / grondstoffen / personeel / kapitaalgoederen.
- Ja, we hebben in Nederland voldoende kennis en kapitaal om alles zelf te kunnen produceren.

3 a

Land	Aantal uren nodig voor het maken van:		Totaal aantal uren bij zelf produceren
	één fiets	één iPhone	
China	9	8	17
China	10	12	22

In dit geval maken beide landen hun eigen iPhones en fietsen. Er is dan geen handel tussen Nederland en China nodig.

b

	Na specialisatie totaal aantal uren nodig voor het maken van	Totaal benodigde uren bij zelf produceren (zie 1 ^e schema)	Uren winst of verlies
China	2 iPhones: 16	17	1 W
Nederland	2 fietsen: 20	22	2 W

- 4 a** - invoerrechten / douanerechten / importheffingen
- contingentering / importquota
- invoerverbod
- b** De EU kan een invoerverbod instellen voor producten die niet aan milieu- of veiligheidseisen voldoen.
- 5** situatie 3
- 6 a** exportverbod
- b** Als ASML geen machines mag exporteren, koopt het geen of minder onderdelen in bij bedrijven die deze gewoonlijk aan ASML leveren. Ook deze bedrijven produceren dan minder, waardoor er minder personeel nodig is.
- 7** Door Europese exportsubsidie op melk **steeg** het aanbod van melk op de wereldmarkt. Hierdoor **daalde** de wereldmarktprijs van melk. Veehouders in arme landen konden hierdoor **slechter** concurreren met boeren in de EU, waardoor ze **minder** melk verkochten.
- 8** *Bijvoorbeeld:*
- Bij vrijhandel concurreren producenten uit verschillende landen met elkaar en worden de prijzen lager. Consumenten kunnen hierdoor meer goederen en diensten kopen om in hun behoeften te voorzien waardoor de welvaart toeneemt.
 - Door vrijhandel hebben we meer keuze uit producten uit andere landen. Hierdoor kunnen we beter in onze behoeften voorzien waardoor de welvaart toeneemt.
- 9** *Bijvoorbeeld:*
- De WTO kan niet voor alle landen afspraken maken, want van de 196 landen zijn er 160 lid van de WTO.
 - Het is heel lastig om met 160 landen dezelfde afspraken te maken, omdat ieder land zijn eigen belangen heeft.
- 10** **x** Het afschaffen van een importverbod.
- Het verhogen van exportsubsidies.
 - Het verhogen van importheffingen.
 - Het verlagen van importquota.

Paragraaf 7.3 Nederland en de EU

- 1**
- a** Importheffingen en importquota. (Eventueel ook: grenscontroles.)
 - b** Zonder handelsakkoord is er geen vrijhandel. Omdat het VK geen lid meer is van de EU, zou de EU protectiemaatregelen nemen, net als bij andere landen buiten de EU. Omgekeerd zou het VK dat ook doen naar de EU.
 - c** $€ 1.200.000.000 \div 50.000 = € 24.000$
 - d**
 - Britse consumenten kunnen nog steeds Nederlandse producten (groenten en fruit) kopen, want er komen geen importquota.
 - Britse consumenten hoeven geen hogere prijs te gaan betalen voor Nederlandse producten, want er komen geen importheffingen.
- 2** vrij verkeer van personen
- 3**
- a** 2015:
Totale goederenexport: € 304 miljard + € 116 miljard = € 420 miljard.
 $€ 304 \div € 420 \times 100\% = 72,4\%$
2019:
Totale goederenexport: € 359 miljard + € 157 miljard = € 516 miljard.
 $€ 359 \div € 516 \times 100\% = 69,6\%$
 - b** Naar EU-landen: $(€ 359 - € 304) \div € 304 \times 100\% = 18,1\%$ gestegen
Naar niet-EU-landen: $(€ 157 - € 116) \div € 116 \times 100\% = 35,3\%$ gestegen
- 4** Als gevolg hiervan **stijgt** het aanbod van arbeid op de Nederlandse arbeidsmarkt. Hierdoor **dalen** de loonkosten voor Nederlandse bedrijven en kunnen zij **beter** / slechter concurreren. De werkgelegenheid zal hierdoor **toenemen**.
- 5** Het duurt (erg) lang voordat Europese regels voor alle lidstaten gelijk zijn.
- 6**
- a** Als het Duitse btw-tarief omhoog gaat, worden producten voor consumenten in Duitsland duurder.
 - b** Door een verlaging van het btw-tarief heeft de Nederlandse overheid minder belastinginkomsten.
- 7** Doordat de prijzen in EMU-landen makkelijk met elkaar vergeleken kunnen worden, zal er **meer** vraag zijn naar producten in landen met lage prijzen. Hierdoor **stijgen** de prijzen in deze landen. In landen met hoge prijzen zal de vraag naar producten **afnemen** en zullen de prijzen **dalen**.
- 8** 2019:
- Nederland had sowieso een begrotingsoverschot.
 - De staatsschuld was $€ 399 \text{ miljard} \div € 810 \text{ miljard} \times 100\% = 49,3\%$, dus lager dan 60%.
- 2020:
- Begrotingstekort $€ 28,1 \text{ miljard} \div € 825 \text{ miljard} \times 100\% = 3,4\%$, dat is hoger dan is toegestaan (3%).
 - De staatsschuld was $€ 510 \text{ miljard} \div € 825 \text{ miljard} \times 100\% = 61,8\%$, dat is hoger dan is toegestaan (60%).

9 *Bijvoorbeeld:*

- De omstandigheden tijdens de coronacrisis waren uitzonderlijk. De overheid moest toen veel geld uitgeven om de economie draaiende te houden. Daar kun je landen niet voor bestraffen.
- Als een land dat niet aan de EMU-regels voldoet ook nog een boete krijgt, dan wordt het nog moeilijker om aan de EMU-regels te voldoen.

10 a Consumenten moeten erop kunnen vertrouwen dat ze met een euro volgend jaar ongeveer net zoveel kunnen kopen als nu.

b Om de inflatie omlaag te brengen, moet de ECB de rente verhogen. Geld lenen wordt dan duurder, zodat mensen minder lenen en dus ook minder kopen. Sparen wordt met een hogere rente aantrekkelijker, zodat mensen meer sparen en dus minder uitgeven. Als er minder vraag naar producten is, zullen de prijzen minder stijgen (of dalen) zodat de inflatie lager wordt.

11 Als de rente in de eurozone hoger wordt, komt er **meer** vraag naar euro's van spaarders en beleggers van buiten de eurozone. De koers van de euro zal hierdoor **stijgen**.

Paragraaf 7.4 De wereld wordt kleiner

- 1 a** $100\% - 60\% = 40\%$ winstmarge voor andere bedrijven $\rightarrow 0,4 \times \text{€ } 1.000 = \text{€ } 400$
 $\text{€ } 400 \div 780$ bedrijven = **€ 0,51** toegevoegde waarde voor een iPhone per bedrijf.
- b** Andere bedrijven kunnen de onderdelen voor de iPhone beter en vooral goedkoper leveren dan wanneer Apple die onderdelen zelf maakt.
- 2 a** *Bijvoorbeeld:*
 mobiele telefoons, internet, e-mail, apps. Hiermee kunnen wereldwijd producten snel en eenvoudig opgezocht en besteld worden.
- b** *Bijvoorbeeld*
- Vliegtuigen. Hiermee kunnen producten over grote afstanden snel worden vervoerd.
 - Containerschepen. Hiermee kunnen grote hoeveelheden producten goedkoop over een grotere afstand worden vervoerd.
- 3 a** $\text{€ } 20.000 \text{ miljard} \div 118 \times 104 = \text{€ } 17.627 \text{ miljard}$
- b** Door de coronapandemie werd het vervoer over de wereld sterk beperkt. Er was hierdoor veel minder export.
- 4 a** Door het handelsverdrag met Japan werden Japanse producten, zoals auto's, goedkoper voor Nederlandse consumenten.
- b** Je moet de voordelen bekijken in verhouding tot de omvang van de economie. De Europese economie is ongeveer twee keer zo groot is als die van Japan. Vandaar dat het voordeel voor de EU in euro's ook ongeveer twee keer zo groot is.
- 5 a** Importquota of contingentering.
- b** $100\% + 150\% = 250\% \rightarrow 2,5 \times 12 \text{ miljoen} = \text{30 miljoen kilo}$
- 6** *Bijvoorbeeld:*
- Er mag bij de productie geen sprake zijn van kinderarbeid.
 - Ere moet in de producerende landen een (leefbaar) minimumloon gelden.
- 7**
- De hoge vennootschapsbelasting.
 - De hoge wisselkoers van de euro.
 - Hoge investeringen in onderzoek en ontwikkeling.
 - Hoogopgeleid personeel.
- 8** Goede gezondheidszorg in Nederland $\rightarrow 2 \rightarrow 3 \rightarrow 1 \rightarrow$ sterke internationale concurrentiepositie van ons land.
- 9** Globalisering $\rightarrow 3 \rightarrow 1 \rightarrow 2 \rightarrow$ daling van het inkomen
- 10** Door de toegenomen internationale handel is de productie toegenomen. Daarom worden bossen gekapt zodat de grond kan worden gebruikt om bijvoorbeeld andere gewassen te verbouwen, bijvoorbeeld soja voor veevoer.

Samenvatting

Paragraaf 7.1 Nederland handelsland

De Nederlandse export levert niet alleen inkomsten op, maar ook **werkgelegenheid**. Een deel van de Nederlandse export bestaat uit **wederuitvoer** waarbij goederen worden ingevoerd om ze daarna meteen weer door te verkopen aan het buitenland. Nederland heeft een **open** economie. De in- en uitvoerwaarde als percentages van het **nationaal** inkomen, de import**quote** en export**quote**, zijn hoog. Doordat onze exportinkomsten hoger zijn dan de uitgaven aan import, hebben we een overschot op de **betalingsbalans**. Als de koers van de euro ten opzichte van vreemde valuta stijgt, wordt het voor Nederland goedkoper om te **importeren**. Voor buitenlandse bedrijven worden onze producten dan juist **duurder**. Daardoor **daalt** onze export.

Paragraaf 7.2 Kunnen we vrij handelen?

Als landen zich specialiseren in het maken en exporteren van bepaalde producten, dan ontstaat **internationale** arbeidsverdeling. Om de eigen productie en werkgelegenheid te beschermen, kunnen landen **protectiemaatregelen** nemen. Zo kunnen ze met **importquota** een maximum stellen aan de import van producten. Andere voorbeelden zijn invoerrechten heffen, een invoer**verbod** instellen, export**subsidie** geven of een export**verbod** instellen. Het tegenovergestelde van handelsbelemmeringen is **vrijhandel**. De Wereldhandelsorganisatie, de **WTO**, ziet toe op vrijere en eerlijkere wereldhandel.

Paragraaf 7.3 Nederland en de EU

De Europese Unie heeft een **interne** markt. Dat betekent dat de handel geen last heeft van grenzen tussen EU-lidstaten. Zo is er binnen de EU vrij verkeer van **goederen** en **diensten**, van personen en van **kapitaal**.

De EU wil meer **harmonisatie** van de wetten en regels zodat er sprake is van eerlijke concurrentie tussen de lidstaten.

De **Europese Monetaire Unie** (EMU) bestaat uit de EU-landen die met de euro één gezamenlijke munteenheid hebben. De **Europese Centrale Bank** (ECB) moet de waarde van de euro bewaken en daarmee zorgen voor **prijstabiliteit**.

Paragraaf 7.4 De wereld wordt kleiner

Mensen en bedrijven zijn steeds meer met elkaar verbonden. Als gevolg van deze **globalisering** verschuift de productie vaak naar landen die daarin goedkoop zijn. Om de handel tussen de Europese Unie en andere landen te bevorderen, kunnen ze met elkaar een **handelsverdrag** afsluiten. De EU let er daarbij ook op of er in de andere landen op een eerlijke en duurzame manier wordt geproduceerd.

Door te blijven investeren in bijvoorbeeld onderwijs en gezondheidszorg, kan Nederland een goede internationale **concurrentiepositie** behouden. Een van de nadelen van globalisering is dat vooral **laag**opgeleide werknemers in de productie hun baan verliezen.

Herhalingsopdrachten**paragraaf 7.1 Nederland handelsland**

- 1 a** *Bijvoorbeeld:*
- De Nederlandse afzetmarkt is te klein om veel te kunnen verkopen.
 - Er is vanuit het buitenland veel vraag naar Nederlandse producten.
- b** De export levert werkgelegenheid (banen) op.
- 2** De wederuitvoer is voor Nederland een relatief **groot** deel van de totale export van ons land.
De toegevoegde waarde van iedere euro aan wederuitvoer is **klein** ten opzichte van de toegevoegde waarde van bijvoorbeeld de dienstenexport.
- 3** Nederland heeft in verhouding **veel** import en **veel** export ten opzichte van het **nationaal** inkomen.
- 4 a** Exportquote: $\text{€ } 420 \text{ miljard} \div \text{€ } 495 \text{ miljard} \times 100\% = \mathbf{84,8\%}$
- b** Importwaarde: $0,828 \times \text{€ } 495 \text{ miljard} = \mathbf{\text{€ } 409,86 \text{ miljard}}$ of **€ 409.860.000.000**
- 5** Als meer buitenlandse toeristen geld uitgeven in Nederland, zorgt dat voor meer inkomsten op de betalingsbalans. Er is al een overschot op de betalingsbalans en dat neemt dan verder toe.
- 6 a** 1 augustus: $\text{€ } 7,50 \times 1.000 \times \$ 1,25 = \mathbf{\$ 9.375}$
1 december: $\text{€ } 7,50 \times 1.000 \times \$ 1,10 = \mathbf{\$ 8.250}$
- b** Gunstig. De producten worden door een koersdaling van de euro voor het buitenland goedkoper. Daardoor neemt de vraag naar Nederlandse producten toe en stijgt de export.

Herhalingsopdrachten**paragraaf 7.2 Kunnen we vrij handelen?**

- 7** *Bijvoorbeeld:*
- Voor Porsche is Nederland een kleine afzetmarkt. Het is daarom voor Porsche te duur om een fabriek te hebben in ons land.
 - Er is onvoldoende geschoold personeel in Nederland voor het maken van auto's.
- 8**
- Beschermen van de concurrentie in de EU.
 - Beschermen van de import in de EU.
 - Beschermen van de productie in de EU.
 - Beschermen van de werkgelegenheid in de EU.
- 9**
- een exportverbod opleggen
 - exportsubsidie geven
 - invoerquota opleggen
 - invoerrechten heffen
- 10** Zonder protectiemaatregelen worden ingevoerde producten goedkoper. Nederlandse

bedrijven kunnen daar minder goed mee concurreren en gaan minder verkopen en produceren. Hierdoor neemt de werkgelegenheid in ons land af.

- 11 a** WTO = World Trade Organization (Wereld Handelsorganisatie)
b De VS is een belangrijke speler op de wereldmarkt. Het land importeert en exporteert veel goederen en diensten. Als de VS het lidmaatschap opzegt, wordt het nog moeilijker om wereldwijd afspraken over vrijhandel te maken.

Herhalingsopdrachten

paragraaf 7.3 Nederland en de EU

- 12** Bij een interne markt zijn er geen belemmeringen voor de handel tussen de landen in de Europese Unie.
- 13** In de EU is er vrij verkeer van kapitaal
- 14 a** harmonisatie
b Bedrijven in een EU-land met minder strenge milieu- en veiligheidseisen hebben lagere kosten ten opzichte van bedrijven in EU-landen met strengere regels.
- 15** Invoering euro → **3** → **1** → **2** → economische groei.
- 16 a** Prijsstabiliteit betekent dat de inflatie beperkt blijft. De prijzen veranderen dan niet veel en de euro behoudt zijn waarde.
b Door een renteverhoging wordt geld lenen duurder en sparen aantrekkelijker. Mensen geven dan minder geld uit. De vraag naar producten daalt, waardoor de prijzen gelijk blijven of minder stijgen, zodat de inflatie daalt.

Herhalingsopdrachten

paragraaf 7.4 De wereld wordt kleiner

- 17 a** *Bijvoorbeeld:*
- (Toenemend gebruik van) internet
 - (Toenemend gebruik van) mobiele communicatie
 - Steeds modernere transportmiddelen
- b** *Bijvoorbeeld:*
- Je draagt kleding en gebruikt producten die uit het buitenland komen.
 - Je communiceert via apps / social media / online games met mensen uit het buitenland.
- 18 a** *Bijvoorbeeld:*
- Ja, Europese bedrijven krijgen nu toegang tot de Chinese markt, terwijl ze dat eerst nog niet hadden.
 - Nee, er staat dat Europese bedrijven iets meer mogelijkheden krijgen op de Chinese markt. Dan kun je niet spreken van een echt handelsverdrag.
- b** Duitse automakers kunnen nu ook (elektrische) auto's verkopen aan Chinese consumenten. China heeft een enorme afzetmarkt, dus kan dat veel extra omzet en winst opleveren voor Duitse autofabrikanten.

- 19 a** Door een goede infrastructuur kunnen producten snel op de juiste plaats geleverd worden. De transportkosten worden lager. Dat alles versterkt onze internationale concurrentiepositie.
- b** *Bijvoorbeeld:*
- goed onderwijs
 - innovaties
 - goede gezondheidszorg
- 20** 1 Globalisering zorgt wereldwijd voor een **ongelijke** welvaartsverdeling.
2 Door globalisering kunnen **laagopgeleide** werknemers in ons land hun baan verliezen.
3 Door strenge milieueisen hebben bedrijven in Westerse landen **hogere** productiekosten.

Plusopdrachten

paragraaf 7.1 Nederland handelsland

- 1 a *Bijvoorbeeld:*
- De prijzen van landbouwproducten stegen, waardoor de exportwaarde ook steeg.
 - Ook tijdens de coronapandemie is eten een primaire behoefte. Er was juist meer vraag naar kwalitatief goede Nederlandse (landbouw)producten.
- b De wederuitvoer van landbouwproducten was
€ 95,6 miljard – € 68,3 miljard = € 27,3 miljard.
 $0,15 \times € 27,3 \text{ miljard} = \mathbf{€ 4,095 \text{ miljard}}$ of **€ 4.095.000.000**
- 2 a $9,5 \div 100 \times € 27,5 \text{ miljard} = 0,095 \times € 27,5 \text{ miljard} = \mathbf{€ 2.612.500.000}$
- b Een deel van de producten die Noord Korea importeert, wordt niet officieel geregistreerd. (Noord Korea importeert namelijk buiten de officiële kanalen om nog meer producten uit vooral China.)
- 3 Voor Frankrijk. De inkomsten van het toerisme zijn in Frankrijk een veel groter deel van het nationaal inkomen dan in Nederland.
- 4 a Voor consumenten in ons land worden geïmporteerde producten goedkoper.
- b Voor Nederlandse producenten die exporteren. Door een duurdere euro worden Nederlandse producten voor het buitenland duurder. Hierdoor neemt de vraag af en daalt onze export.

Plusopdrachten

paragraaf 7.2 Kunnen we vrij handelen?

- 5 a Als een land zich specialiseert in bepaalde goederen, dan produceert het daar **meer** van dan het land zelf nodig heeft. Een deel daarvan is voor eigen **consumptie** en een deel wordt **geëxporteerd**.
- b Door internationale arbeidsverdeling maakt een land producten waar ze het beste en goedkoopst in zijn. Dat zorgt voor lagere prijzen van producten. Hierdoor kunnen consumenten meer kopen en dus in meer behoeften voorzien.
- 6 Als de EU douanerechten invoert op producten uit de VS, kan de VS een tegenmaatregel nemen. Bijvoorbeeld invoerrechten op producten uit Nederland. Daardoor wordt het voor Nederlandse bedrijven duurder/moeilijker om producten naar de VS te exporteren.
- 7 Door vrijhandel kunnen bedrijven moeilijker concurreren met bedrijven uit andere landen die dezelfde producten goedkoper aanbieden. Daardoor moeten fabrieken sluiten, en verliezen vooral productiemedewerkers hun baan.
- 8 Nederland is door de open economie erg afhankelijk van de handel met het buitenland. Als er geen vrijhandelsverdragen komen, wordt het voor Nederland moeilijker om producten naar landen buiten de EU te exporteren. Dat is nadelig voor onze welvaart en werkgelegenheid.

Plusopdrachten

paragraaf 7.3 Nederland en de EU

- 9 a** Omdat het VK geen lid meer is van de EU, is er geen vrij verkeer van personen meer.
- b** Met zo'n puntensysteem kunnen alleen de meest kansrijke mensen wonen en werken in het VK. Dat betekent dat het VK alleen nog mensen toelaat die relatief meer verdienen en door hun kennis en vaardigheden van meerwaarde zijn voor het VK
- 10 a** Door de verhoging van de vennootschapsbelasting zijn deze landen bang dat veel bedrijven zich in een ander land vestigen. Zo verdwijnt er werkgelegenheid en lopen ze belastinginkomsten mis.
- b** België en Frankrijk verliezen bij een verlaging van de vennootschapsbelasting overheidsinkomsten.
- 11** Als de wisselkoers van de dollar stijgt ten opzichte van de euro, wordt de schuld omgerekend in euro's groter.
- 12** De ECB moet de rente verlagen. Dan wordt geld lenen aantrekkelijker en sparen minder aantrekkelijk. Consumenten gaan dan meer geld uitgeven, waardoor de vraag naar producten toeneemt. Hierdoor stijgen de prijzen en kan de inflatie in de buurt van de 2% komen.

Plusopdrachten

paragraaf 7.4 De wereld wordt kleiner

- 13** Zo verdient Samsung ook aan het leveren van onderdelen aan andere bedrijven. Het bedrijf kan daardoor de omzet en winst vergroten.
- 14** Door de toegenomen handel ging laagbetaald productiewerk vooral naar landen in Azië. Goedkope producten die daar worden gemaakt, worden veel gekocht door Westerse consumenten.
- 15** - Zorgen over voedselveiligheid:
Als wij voedsel importeren uit een land met minder strenge veiligheids- en milieuregels, dan lopen we een groter risico op de consumptie van producten die schadelijk voor de gezondheid zijn
- Zorgen over voedselzekerheid:
Als er veel voedsel wordt geëxporteerd naar buiten de EU, bestaat de kans dat er voor EU-inwoners zelf onvoldoende voedsel overblijft
- 16** Als jij bij de Action of de Primark een goedkoop product koopt, dan zorg jij voor de vraag naar deze goedkope producten. Voor bedrijven blijft het dan aantrekkelijk om deze producten zo goedkoop mogelijk te laten produceren.
- 17** Meer welvaart → **3** → **4** → **1** → **2**

Rekenen*Import, export en wederuitvoer*

- 1** € 85 miljard ÷ € 440 miljard × 100% = **19,3%**
- 2** (1.900 - 18.500) ÷ 18.500 × 100% = -89,7% → **89,7%** gedaald.
- 3** € 8,3 miljard ÷ € 95,6 miljard × 100% = **8,7%**
- 4** 0,22 × € 115 miljard = € 25,3 miljard
100% - 40% = 60% wederuitvoer.
0,6 × € 25,3 miljard = **€ 15,18 miljard of € 15.180.000.000**
- 5** **a** 0,56 × € 430 miljard = **€ 240,8 miljard**
b € 0,14 × 5 = **€ 0,70**
c Eigen makelij: € 0,70 × 240,8 miljard = € 168,56 miljard
Wederuitvoer: € 0,14 × (430 miljard - 240,8 miljard) =
€ 0,14 × € 189,2 miljard = € 26,488 miljard
Totaal: € (168,56 + 26,488) miljard = **€ 195,048 miljard of € 195.048.000.000**

Exportquote, importquote en betalingsbalans

- 6** **a** € 397 miljard ÷ € 510 miljard × 100% = **77,8%**
b € 381 miljard ÷ € 510 miljard × 100% = **74,7%**
c Exportwaarde - importwaarde = € 397 miljard - € 381 miljard = **€ 16 miljard overschot.**
- 7** **a** Exportquote: € 182,5 miljard ÷ € 690 miljard × 100% = **26,4%**
Importquote: € 191,5 miljard ÷ € 690 miljard × 100% = **27,8%**
b Exportwaarde - importwaarde = € 182,5 miljard - € 191,5 miljard = - € 9 miljard →
een **tekort van € 9 miljard**
- 8** **a** € 1.452,5 miljard ÷ 35 × 100 = **€ 4.150 miljard**
b 0,325 × € 4.150 miljard = **€ 1.348,75 miljard**
- 9** 0,4 × € 90 miljard = € 36 miljard gaven buitenlandse toeristen in Nederland uit.
Nederlandse toeristen gaven € 18 miljard uit in het buitenland.
€ 36 miljard - € 18 miljard = **€ 18 miljard overschot**

Internationale handel en wisselkoers

- 10** **a** \$ 14.500 ÷ € 1,06 = **€ 13.679,25**
b \$ 14.500 ÷ € 1,14 = € 12.719,30
Jaap was op 1 april € 13.679,25 - € 12.719,30 = **€ 959,95 goedkoper** uit geweest.

*Protectiemaatregelen***11**

Camera	\$ 500
Verzendkosten	\$ 20
Bestelbedrag in euro's	€ 422,76
Invoerbelaasting (4,2%)*	€ 17,76
Btw (21%)**	€ 92,51
Afhandelingskosten (UPS)	€ 10,50
Totaal	€ 543,53

Bestelbedrag in euro's: $\$ 520 \div 1,23 = € 422,76$

Invoerbelaasting: $0,042 \times € 422,76 = € 17,76$

Btw: $0,21 \times (€ 422,76 + € 17,76) = € 92,51$

Totaal: $€ 440,52 + € 92,51 + € 10,50 = € 543,53$

12 300% van \$ 71 miljoen = $3 \times \$ 71$ miljoen = \$ 213 miljoen
 \$ 71 miljoen + \$ 213 miljoen = **\$ 284 miljoen**

13 a $(70.000 \text{ ton} - 20.000 \text{ ton}) \div 20.000 \text{ ton} \times 100\% = \mathbf{250\%}$ meer.
b $70.000 \text{ ton} - 20.000 \text{ ton} = 50.000 \text{ ton}$ verhoging
 $50.000 \text{ ton} = 50.000 \times 1.000 \text{ kilo} = 50.000.000 \text{ kilo}$
 $50.000.000 \text{ kilo} \times € 0,90 = \mathbf{€ 45.000.000}$

Harmonisatie

14 $29\% - 12,5\% = 16,5\%$ meer belasting in België.
 $0,165 \times € 12.500.000 = \mathbf{€ 2.062.500}$ meer belasting in België dan in Cyprus.

Internationale arbeidsverdeling

15 $(€ 40 - € 15) \times 150 \times 46 \times 40 = \mathbf{€ 6.900.000}$

Examentraining

1 $(€ 79.170 - € 43.500) \div € 43.500 \times 100\% = \mathbf{82\%}$

2 $€ 303,5 \text{ miljard} \div € 664,6 \text{ miljard} \times 100\% = \mathbf{45,7\%}$

3 *Bijvoorbeeld:*

Op de betalingsbalans staan, naast de in- en uitvoerwaarde van goederen en diensten, ook de inkomsten van buitenlandse toeristen. Oostenrijk ontvangt zowel 's zomers als 's winters heel veel buitenlandse toeristen. Dat levert het land ook veel inkomsten op. Dat zorgt ervoor dat er toch een overschot op de betalingsbalans is.

4 Beide landen moeten (1) **meer** producten exporteren om eenzelfde hoeveelheid producten te kunnen importeren.

Een stijging van de wisselkoers van de Zwitserse Frank (CHF) zou voor Zwitserland kunnen leiden tot (2) **minder** export van goederen en diensten en (3) **meer** import van producten.

5 $(800 \times € 1,0738) - (75 \times € 0,9313) = € 789,19$
 $€ 789,19 + (2 \times € 7,50) = \mathbf{€ 804,19}$

6 Een voordeel. 1 CHF kost bij haar bank € 1,0738.

7 **D**

8 $0,6 \times € 820 \text{ miljard} = € 492 \text{ miljard}$
 $€ 26,6 \text{ miljard} \div € 492 \text{ miljard} \times 100\% = \mathbf{5,4\%}$

9 **B**

10 **A**

11 1 → **2** → **4** → **3** → 5

12 *Bijvoorbeeld:*

- De VS heeft een hoog inkomen per hoofd van de bevolking.
- De VS heeft een groot aantal inwoners (waardoor de VS veel importeert uit het buitenland, zoals uit Nederland waarvan de economie exportgericht is).

13 *Bijvoorbeeld:* De handel tussen beide landen neemt toe, want voor Europese en Canadese bedrijven wordt de afzetmarkt groter.

14 wederuitvoer of doorvoerhandel

15 **A**